

VÝVOJ A CHÁPANIE PEDAGOGIKY A VŠEOBECNEJ PEDAGOGIKY V RUMUNSKOM JAZYKOVOM PROSTREDÍ

Development and comprehension of pedagogy and general pedagogy in Romanian language environment

Noema Gabovičová

Katedra pedagogických štúdií
Pedagogická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Priemyselná 4, 918 43 Trnava
noema.gabovic@gmail.com

Abstract: The purpose of this article is to focus on characteristic and comprehension of general pedagogy in Romania. The author proceeds from a description of the formation and development of Romanian pedagogy through characteristic of its present state and system of pedagogical disciplines up to an introduction of the general pedagogy in Romania.

Key words: pedagogy, general pedagogy, education

Úvod

Pedagogika je vo všeobecnosti spoločenskou vedou, vedou o výchove a vzdelávaní človeka. Skúma fenomén utvárania ľudskej osobnosti. V rumunskom jazykovom prostredí v spojitosti s pedagogikou vystupuje do popredia pojem „edukácia“, ktorý sa prekladá prevažne ako vzdelávanie. Pri hlbšom skúmaní sa však pojem „edukácia“ približuje skôr nášmu chápaniu termínu „výchova“.

Vymedzenie chápania pedagogiky a všeobecnej pedagogiky v rumunskom jazykovom prostredí predpokladá aj terminologické ukotvenie pojmu „edukácia“, či predstavenie jej historického kontextu. Príspevok preto v prvých častiach približuje konštituovanie a rozvoj rumunskej pedagogiky, ako aj súčasné chápanie pojmu „pedagogika“ a „edukácia“. V poslednej časti vyúsťuje do priblíženia pedagogiky a jej základných disciplín.

1. Vývoj pedagogiky v Rumunsku

Pedagogika v Rumunsku začína mať vedecký charakter koncom 19. storočia. Jej počiatky a charakter ovplyvnili rumunskí pedagógovia, ktorí študovali na zahraničných univerzitách (v Rakúsku, Nemecku, Taliansku, Francúzsku) a následne sa vrátili do rodného Rumunska. Svoje poznatky a osobné skúsenosti z týchto štúdií využili pre konštituovanie pedagogiky. Ich pôsobiskom sa stávajú Univerzita v Iasi a Univerzita v Bukurešti, ktoré môžeme symbolicky označiť ako „hniezda pedagogiky“. Podľa S. Cristea (2001) proces vzniku a vývoja pedagogiky v Rumunsku je poznamenaný tromi odlišnými fázami:

a) Obdobie konštituovania pedagogiky ako samostatnej vedeckej disciplíny

Koncom 19. storočia dochádza k vyčleneniu pedagogiky z rámca filozofie, na čom majú podiel predstavitelia ako Simion Bărnuțiu, Constantin Dimitrescu-Iași, Spiru Haret.

Simion Bărnuțiu je jedným zo zakladateľov právneho, politického, filozofického a pedagogického myslenia v Rumunsku. Vyštudoval teologickú fakultu v Blaji, neskôr absolvoval trojročné štúdium na právnickej fakulte v Sibiu. Odišiel študovať do Viedne a Talianska. Po návrate do Iasi vyučoval logiku, filozofiu a viedol kurz pedagogiky na Akadémii Mihaileana. Neskôr sa stal jedným zo zakladateľov a prvým profesorom filozofie výchovy na Univerzite v Iasi. Kládol veľký dôraz na vzdelávanie. Veril, že ak bude ľud vzdelaný, nebude vykorisťovaný a nebude žiť v biede.

Ďalším z priekopníkov bol **Constantin Dimitrescu-Iași**, ktorý po štúdiu na Univerzite v Iasi odišiel do Nemecka, kde študoval filozofiu, psychológiu a pedagogiku. Po svojom návrate sa stal profesorom pedagogiky na Univerzite v Iasi a potom od roku 1885 v Bukurešti. Prednášal estetiku, históriu, filozofiu, logiku, psychológiu, dejiny pedagogiky. V Bukurešti viedol kurz pedagogiky. V roku 1898 sa stal rektorom Univerzity v Bukurešti.

Za najväčšieho reformátora rumunského školstva je považovaný **Spiru Haret**. Vyštudoval fyziku a matematiku v Iasi a v Bukurešti. V roku 1874 odišiel do Paríža, kde získal doktorát. Mohol ostať profesorom vo Francúzsku, ale dal prednosť filozofickej fakulte v Bukurešti. V roku 1883 sa stal školským inšpektorom. Neskôr, v období rokov 1897 – 1910 v spolupráci a podporovaný ministrom reorganizoval rumunské školstvo. Jeho zámerom bolo zvýšiť gramotnosť obyvateľstva. Kládol dôraz na prípravu učiteľov, organizoval kurzy pre učiteľov, zabezpečil pre nich školské učebnice a vzdelávacie materiály a vytvoril pre nich nové pracovné miesta. Zaviedol výučbu cudzích jazykov, dejepisu, zemepisu, prírodných vied, hudby aj na stredných a vysokých školách, snažil sa odstrániť mechanické metódy učenia a podporovať aktivitu študentov. Zakladal materské školy, školy pre dospelých, školské jedálne, zhromažďoval finančné prostriedky na knihy ako pomoc chudobným deťom, pre ktoré vytvoril aj „Dom školy“. Spiretove koncepcie a zásady vzdelávania (zásady demokracie, individualizmu, aktivizácie) ostávajú platné až doteraz. Stal sa osobnosťou v inštitucionálnom usporiadaní vzdelávania v Rumunsku.

b) Obdobie profilovania pedagogiky ako vedy o edukácii

Proces profilovania pedagogiky v prvej polovici 20. storočia vyvolal dva trendy: 1. vznik *experimentálnej pedagogiky*, ktorý podnietil príspevok profesora Ghida Ionescu na Univerzite v Kluži s názvom Úvod do pedológie a experimentálnej pedagogiky (1915) a 2. *rozvoj pedagogiky pod vplyvom psychológie a etiky, filozofie, estetiky, histórie*, na ktorom sa podieľal rumunský filozof i pedagóg Ioan Gavanescul. Po získaní doktorátu v Nemecku sa vrátil späť do Rumunska a stal sa profesorom na Univerzite v Iasi, kde spolupracoval s profesorom Dimitrescom-Iași. Kládol dôraz na vzdelávanie pedagogických pracovníkov. Zaviedol kurzy pre študentov stredných a vysokých škôl - psychológia (1890), etika (1893), všeobecná pedagogika (1899), dejiny pedagogiky (1903).

V nadväznosti na dva trendy sa v tomto období sa vytvorili dve školy pedagogického myslenia – škola v Kluži a škola v Bukurešti: "*Școala de la Cluj*"

bola vytvorená na základe experimentálnej psychológie pod vedením profesora F.Ştefănescu-Goangă a "Şcoala de la Bucureşti", bola založená na štúdiu ideálnych podmienok pre vzdelávanie s cieľom prispôbiť ich na rumunské podmienky. K nej patria predstavitelia G. G. Antonescu, I. C. Petrescu, Stanciu Stoian, I. I. Gabrea, Simion Mehedinţi a zástupcovia vysokých škôl Ştefan Bârsănescu (Iaşi), Constantin Narly (Cernăuţi), O. Ghibu (Cluj).

Významným historikom školstva a pedagogiky v Rumunsku sa stal **Ştefan Bârsănescu**, ktorý študoval filozofiu na Univerzite v Iasi a doktorát získal v Nemecku. Pôsobil ako asistent na Katedre psychológie na Univerzite v Iasi a v roku 1933 sa stal profesorom na Katedre pedagogiky. Vo svojich prácach sa zameriaval na základy pedagogických vied – všeobecnú pedagogiku, históriu pedagogiky, kultúrnu pedagogiku, pedagogickú epistemológiu. Kládol dôraz na vzdelávanie, ktorého cieľom je rozvoj osobnosti s kultúrnymi a morálnymi hodnotami.

c) Obdobie rozvoja pedagogiky a jej aplikácií do vzdelávania a výučby

V druhej polovici 20. storočia je pre pedagogiku typické obdobie vedeckého bádania, pozornosť sa sústreďuje na rozvoj osobnosti a priebežné vzdelávanie, vychádza z plurality metodologických disciplinárnych i transdisciplinárnych prístupov. V tomto období vzniká teória učenia, všeobecná didaktika, sociológia výchovy, pedagogická psychológia, manažment vzdelávania, atď.

2. Súčasné chápanie pedagogiky ako vedeckej disciplíny v Rumunsku

Pedagogika v Rumunsku predstavuje vedu o edukácii, pričom však, ako sme už v úvode uviedli, termín „edukácia“ znamená v preklade prevažne vzdelávanie. Podľa významných súčasných rumunských pedagógov C. Cucos, S. Cristea, M. Ilie, G. Cristea, ktorých si bližšie predstavíme, sa pedagogika chápe ako veda zaoberajúca sa vzdelávaním a výchovou človeka, ktorý zohráva dôležitú úlohu vo vývoji a v pokroku spoločnosti. Navrhuje metódy, zásady pre efektívnosť výchovno-vzdelávacieho procesu, prostredníctvom ktorého sa rozvíja osobnosť človeka.

Medzi súčasných predstaviteľov rumunskej pedagogiky patria už spomenutí *Constantin Cucos* (profesor pedagogiky na Univerzite A. L. Cuza v Iasi; zaoberá sa všeobecnou pedagogikou, interkultúrnou pedagogikou, filozofiou výchovy, dejinami pedagogiky). Pedagogiku charakterizuje ako „vedu, ktorá skúma fenomén vzdelávania zameraný na riadenie rôznych situácií vyučovania, v rôznych stupňoch intencionality“ (Cucos, 2006, s. 18).

Sorin Cristea (profesor pedagogiky na Univerzite v Bukurešti; zaoberá sa všeobecnou pedagogikou, dejinami pedagogiky, pedagogickou psychológiou, sociológiou výchovy, manažmentom vzdelávania) zaraďuje pedagogiku do spoločenských vied. Podľa S. Cristea (2001, s. 2) je pedagogika „spoločenská veda, ktorá sa zaoberá edukáciou a jej funkciou, zameriava sa na objavovanie a využitie zákonitostí, princípov a noriem výchovno-vzdelávacieho procesu“. V záujme pedagogiky sú tieto oblasti:

- všeobecná teória vzdelávania;
- všeobecná teória vyučovania;
- tvorba osnov - návrh, realizácia a rozvoj vzdelávania a odbornej prípravy organizovanej v rámci vyučovacieho procesu;

- *metodológia výskumu* – s dôrazom na tvorbu inovačných stratégií vo vzdelávacom systéme a procese.

Marian Ilie (odborný asistent na Univerzite v Temešvári; vo svojich monografiách sa zaoberá základmi všeobecnej pedagogiky, úvodom do pedagogiky, teóriou a metodikou výučby, kvalitou vzdelávania učiteľov, teóriou a praxou učenia) vymedzuje pedagogiku ako vedu „*zaoberajúcu sa skúmaním výchovno-vzdelávacieho javu ako celku, navrhuje metódy, zásady, pravidlá pre celkovú efektívnosť výchovno-vzdelávacieho procesu*“ (Ilie, 2005, s. 36).

Gabriela Cristea (pôsobí na Univerzite „Spiru Haret“ v Bukurešti; zaoberá sa všeobecnou pedagogikou, pedagogickou psychológiou, manažmentom vzdelávania) charakterizuje pedagogiku ako „*spoločenskú vedu špecializujúcu sa na hlboké a dôkladné štúdium výchovy a vzdelávania, čo je úloha veľmi zložitá. Prostredníctvom rozsiahleho procesu edukácie rozvíja osobnosť ako výchovno-vzdelávacieho ideál, ktorý má rozhodujúcu úlohu vo vývoji a v pokroku spoločnosti*“ (Cristea, 2008, s. 5).

Sústava pedagogických disciplín v Rumunsku

Sústavu pedagogických disciplín vymedzujú jednotliví autori rôzne. Autori C. Cucos (2006) a I. Nicola (2003) vymedzujú nasledovné pedagogické disciplíny: všeobecná pedagogika, predškolská pedagogika, školská pedagogika, pedagogika dospelých, profesijná pedagogika, špeciálna pedagogika, didaktika vzdelávania, história pedagogiky, komparatívna pedagogika, sociológia vzdelávania, filozofia vzdelávania.

S. Cristea (2001, s. 350) rozdeľuje pedagogické disciplíny na 1. *základné* (teória vzdelávania, teória učenia/všeobecná didaktika, teória kurikula); 2. *disciplíny vyplývajúce zo vzťahov pedagogiky s inými vedami* (filozofia vzdelávania, psychológia vzdelávania, sociológia vzdelávania, história pedagogiky); 3. *disciplíny vyplývajúce zo vzťahov pedagogiky s metodológiou* (komparatívna pedagogika, experimentálna pedagogiky, manažment vzdelávania, plánovanie výučby).

G. Cristea (2008, s. 26) klasifikuje pedagogické vedy do troch oblastí:

1. *podľa pôsobnosti* – všeobecná pedagogika, predškolská pedagogika, školská pedagogika, vysokoškolská pedagogika, dejiny pedagogiky, špeciálna pedagogika, rodinná pedagogika;

2. *podľa metódy použitej vo výskume* – experimentálna pedagogika, porovnávací pedagogika;

3. *podľa interdisciplinárneho charakteru* – pedagogická biológia, pedagogická psychológia, sociológia vzdelávania, antropologická pedagogika, atď.

Terminologické vymedzenie výchovy a vzdelávania

V rumunskej terminológii sa pre výchovu a vzdelávanie používa jednotný pojem „*educație*“ - edukácia. V preklade sa tento termín zužuje na vzdelávanie.

Edukácia v rumunskej pedagogike je chápaná:

- ako súbor činností vykonávaných v spoločnosti, ktorých cieľom je prenos hodnôt, kultúrneho dedičstva a formovanie mladšej generácie;

- ako proces, ktorý je vykonávaný súčasne na dvoch „*súradniciach*“ - psychologickéj a sociálnej;

- ako druh sociálneho vzťahu medzi subjektom a objektom vzdelávania.

S. Cristea (2001, s. 119-120) charakterizuje edukáciu ako špecifický ľudský proces, ktorý sa uskutočňuje na ceste bio-psycho-sociálneho hľadania, využíva individuálne svedomie a vnútorné zdroje osobnosti. Pojmu edukácia pripisuje tri významy:

1. *výchova a vzdelávanie ako účinok*, realizovaný v rámci modelu navrhnutého spoločnosťou;
2. *výchova a vzdelávanie ako proces*, dosiahnutý vďaka rozvoju všetkých vnútorných ľudských zdrojov;
3. *výchova a vzdelávanie ako súbor opatrení*, integrovaný do komplexnej výchovy a rozvoja osobnosti.

S. Barsanescu (citovaný podľa Cucosa, 1996) definuje edukáciu ako vedomú činnosť ovplyvňujúcu študujúceho prostredníctvom trojitej starostlivosti – vedenie, kultivácia v smere jeho povedomia o kultúrnych hodnotách a tvorba hodnôt. Na vzdelávanie, ktoré je v súlade so systémom spoločenských hodnôt poukazuje aj A. Silvas (2008). Podľa týchto autorov je dôležitým prvkom procesu výchovy a vzdelávania vstúpanie spoločenských, kultúrnych hodnôt. Edukácia sa má uskutočňovať v súlade s hodnotami spoločnosti, ktorých zachovávanie a prenos je aj zámerom tohto procesu.

3. Všeobecná pedagogika ako základná pedagogická disciplína a jej charakteristika

Všeobecná pedagogika sa v Rumunsku zaraďuje medzi hlavné pedagogické disciplíny, zaoberá sa charakteristikou základných pedagogických pojmov, obsahom výchovy a vzdelávania, metódami vyučovania a hodnotenia. Zaradenie všeobecnej pedagogiky do sústavy pedagogických disciplín nájdeme už približne v roku 1966 u G. F. Knellera (citovaný podľa Cristea, 1998). Všeobecná pedagogika podľa neho podporuje „normatívny jazyk“ a do jej rámca zaraďuje teóriu vzdelávania, všeobecnú didaktiku, filozofiu výchovy, etickú výchovu. E. Planchard v roku 1968 uvádza vo svojom rozdelení pedagogických disciplín pojem všeobecná alebo filozofická pedagogika. Všeobecná pedagogika podľa neho zabezpečuje spojenie medzi dvoma základnými disciplínami, ktoré nazýva pedagogika teleologická a pedagogika technická (Planchard, 1992 citovaný podľa Cristea, 2008). S. Barsanescu v roku 1976 (citovaný podľa Cristea, 1998) rozdeľuje pedagogické vedy na diferenciálnu pedagogiku a všeobecnú pedagogiku. Do všeobecnej pedagogiky zahŕňa systematickú pedagogiku, všeobecnú didaktiku, históriu pedagogiky, sociálnu pedagogiku, komparatívnu pedagogiku, pedagogiku budúcnosti. Podľa D. Todorana (1982 citovaný podľa Cristea, 2008) poskytuje všeobecná pedagogika základ pre výučbu prírodovedných predmetov. Koordinátori kurzu pedagogiky, ktorý prebiehal v roku 1988 na Univerzite v Bukurešti pokladajú všeobecnú pedagogiku za všeobecnú teóriu o edukácii.

C. Cucos (2006), ktorý prednáša všeobecnú pedagogiku na Univerzite A. L. Cuza v Iasi, charakterizuje všeobecnú pedagogiku ako hlavnú disciplínu a najkomplexnejšiu v systéme pedagogických disciplín. V záujme jej pozornosti je vzdelávanie ako celok, ustanovuje koncepty, teórie, princípy, metódy, prostriedky vzdelávania a výchovy.

Kurz všeobecnej pedagogiky C. Cucosa obsahuje:

1. *Úvod do pedagogiky* – charakteristika pedagogiky, systému pedagogických disciplín, základných konceptov edukácie, foriem a typov vzdelávania a výchovy, faktorov edukácie, komponentov edukácie:

- *tradičné* – intelektuálne vzdelávanie, mravná výchova, profesijné vzdelávanie, estetická výchova, náboženská výchova, telesná výchova, sexuálna výchova;

- *nové* – ekologické vzdelávanie, výchova k participácii a k demokracii, výchova ku komunikácii a k porozumeniu, výchova pre zmenu a transformáciu, výchova vo voľnom čase;

- *neštandardné* – výchova k hodnotám, interkultúrna výchova, výchova k integrácii, permanentné vzdelávanie, vzdelávanie dospelých, dištančné vzdelávanie;

2. *Teória a metodológia kurikula* – kategórie a klasifikácia výchovno-vzdelávacích cieľov, obsah vzdelávania, tvorba a implementácia kurikula (vzdelávací plán, osnovy, rozvrhy, vzdelávacie projekty), hodnotenie kurikula, reforma kurikula v rumunskom vzdelávaní;

3. *Teória a metodológia vyučovania* – koncepcie, formy a stratégie vyučovania, organizačné formy vzdelávania, úloha pedagóga pri realizácii a rozvoji vzdelávacieho procesu, komunikácia vo vyučovaní;

4. *Teória a metodológia hodnotenia* – funkcie, metódy, druhy hodnotenia.

S. Cristea (2001) uvádza, že všeobecná pedagogika vysvetľuje základné pojmy, charakterizuje princípy, štruktúru vzdelávacieho procesu prostredníctvom všeobecnej teórie vzdelávania a všeobecnej teórie učenia:

I. *Všeobecná teória vzdelávania* - vzdelávanie a výchova (definícia, funkcie, štruktúra, obsah, formy, smery vývoja), výchovno-vzdelávací systém, vzdelávacie reformy, výučba, špeciálne vedecké vzdelávanie;

II. *Všeobecná teória učenia* – proces učenia, princípy výchovno-vzdelávacieho procesu, funkcia a štruktúra výchovno-vzdelávacieho procesu (ciele, obsah, metódy, hodnotenie), tvorba učebných osnov.

Miesto a úloha všeobecnej pedagogiky sú podľa G. Cristea (2008) interpretované z dvoch hľadísk, ktoré sa vzájomne prelínajú:

- *všeobecná pedagogika, ktorá ponúka teoretické, metodologické a praktické základy pre všetky ostatné pedagogické disciplíny;*

- *všeobecná pedagogika, ktorá ponúka štruktúru základných konceptov, metodík pre zabezpečenie nepretržitého procesu vzdelávania.*

Všeobecná pedagogika v Rumunsku obsahuje tri základné súčasti – základy pedagogiky, teória vzdelávania a všeobecná didaktika.

1. *Základy pedagogiky* – disciplína, ktorá definuje a prehľbuje rozsah základných pojmov;

2. *Teória vzdelávania a výchovy* – disciplína, ktorá sa zaoberá rozvojom ľudskej osobnosti v procese výchovy a vzdelávania, definuje výchovno-vzdelávacie stratégie a postupy. Základný obsah tvorí:

a) *mravná výchova* – začína v ranom detstve a zahŕňa viacero opatrení – uľahčiť rozvoj jednotlivca, naučiť ho myslieť a konať v súlade s požiadavkami sociálnej etiky;

b) *intelektuálne vzdelávanie* – kladie si za cieľ rozvíjať intelektuálne kapacity, intelektuálnu stranu osobnosti v súlade s vývojovou fázou bio-psycho-individuálnou pre konkrétneho žiaka;

c) *profesijné vzdelávanie* – má podobu vzdelávacieho procesu zameraného na tvorbu zásoby vedomostí, zručností a schopností potrebných na výkon určitej profesie. Podľa A. Dumitru (2008, s. 234) profesijné vzdelávanie sa odkazuje na rad vzdelávacích aktivít a na rozvoj osobnosti študentov, ich schopností a zručností potrebných na riadenie vlastnej kariéry.

d) *estetická výchova* – prispieva prostredníctvom špecifických metód k rozvoju zmyslu pre krásu, dokonalosť;

e) *telesná výchova* – usiluje sa o posilnenie zdravia, harmónie v tele, rozvíja fyzickú zdatnosť, zručnosť a motorické schopnosti;

3. *Všeobecná didaktika* – disciplína, ktorá sa zaoberá vzdelávacím procesom, charakterizuje vzdelávacie ciele, obsah vzdelávania, metódy vyučovania a hodnotenia.

Zaradenie základov pedagogiky, teórie vzdelávania a všeobecnej didaktiky pod všeobecnú pedagogiku nájdeme aj v minulosti u autorov Dimitrie Todoran, Stefan Barsanescu, Stanciu Stoian z roku 1980, ako aj u koordinátorov kurzu pedagogiky Ioan Cerghita a Lazara Vlasceanu na Univerzite v Bukurešti z roku 1988.

Záver

Všeobecná pedagogika v Rumunsku je základnou pedagogickou disciplínou. Vo vzťahu k ostatným pedagogickým disciplínam poskytuje všeobecná pedagogika východiská - definuje základné pojmy, charakterizuje výchovno-vzdelávacie ciele, výchovno-vzdelávacie stratégie a postupy, ustanovuje princípy, metódy vyučovania, hodnotenia.

Zámerom príspevku bolo okrem charakteristiky všeobecnej pedagogiky v Rumunsku objasniť aj poňatie pedagogiky ako vednej disciplíny, priblížiť sústavu pedagogických disciplín ako aj históriu rumunského pedagogického myslenia a jej vybraných predstaviteľov. Zakladatelia pedagogiky v Rumunsku opustili svoju krajinu, aby študovali v zahraničí a vrátili sa domov s novými poznatkami. Rumunské pedagogické myslenie bolo ovplyvnené poznatkami z Nemecka, Talianska i z Francúzska. Pedagogika v súčasnosti je v Rumunsku chápaná ako veda, ktorá skúma fenomén edukácie. Zaoberá sa poznávaním funkcie výchovy a vzdelávania, objavuje zákonitosti edukácie, navrhuje metódy, zásady pre celkovú efektívnosť výchovno-vzdelávacieho procesu. Výchova a vzdelávanie sú realizované v rámci spoločnosti, využívajú vnútorné ľudské zdroje a ich zámerom je rozvoj osobnosti.

Zoznam použitej literatúry:

CRISTEA, G. *Pedagogie generala*. Bucuresti : Editura Didactica si Pedagogica, 2008. 212 s. ISBN 978-973-30-2056-1.

CRISTEA, S. *Pedagogie generala*. [online]. Universitatea „Ovidius“ - CONSTANȚA, 2001. 60 s. [cit. 2010-11-25]. Dostupné na internete: <<http://www.scribd.com/doc/15765324/Pedagogie-General>>.

CRISTEA, S. *Dictionar de Termini Pedagogici*. Bukuresti : Editura Didactica si Pedagogica, 1998. 474 s. ISBN 973-30-5130-6.

CUCOS, C. *Pedagogie*. Iasi : Editura Polirom, 1996. 230 s. ISBN 973-9248-03-9.

CUCOS, C. *Pedagogie*. Iasi : Editura Polirom, 2006. 464 s. ISBN 973-681-063-1.

CUCOS, C. – COZMA, T. *Fundamentele pedagogiei si teoria si metodologia curriculumului*. [online]. Iasi : Univesitatea Al. I. Cuza, 2010. 592 s. [cit. 2010-11-25]. Dostupné na internete: <www.scribd.com/doc/33295885/K-Cucos-Cozma>.

DUMITRU, I. A. *Consiliere psihopedagogica: baze teoretice si sugestii practice*. Iasi : Polirom. 2008. ISBN 978-973-46-0869-0.

ILIE, M. *Elemente de Pedagogie*. Timisoara : Editura Mirton, 2005. 244 s. ISBN 973-661-593-6.

NICOLA, I. *Tratat de pedagogie scolara*. Bucuresti : Aramis, 2003. 480 s. ISBN 973-8473-64-0.

SILVAS, A. *Fundamentele pedagogiei si metodologia curriculumului*. [online]. Targu Mure : Universitatea „Petru Maior, 2008. 125 s. [cit. 2010-12-08]. Dostupné na internete: <http://www.upm.ro/facultati_departamente/departamente/depPregatirePersonal/docs/carti/Fundamentale_pedagogiei_Lector_dr_%20A_Silvas.pdf>.